

Sibe Mardešić

(uz 80. rođendan)

Branimir Dakić, Zagreb

Kad 63-godišnji učenik piše o svojem profesoru 80-godišnjaku, teško je očekivati da će se sjetiti svih detalja iz doba od prije više od 40 godina. Ali ona glavna nit, osjećaj i dojam koje čovjek iz osobnih iskustava o nekoj osobi trajno nosi u sebi, nikad se ne gube. Profesor Mardešić je u mojem sjećanju uzoran učitelj i dobar čovjek. A znam da to mišljenje dijele i svi oni koji su prije i poslije mene bili njegovi studenti, u Hrvatskoj, ali i širom svijeta.

Sjećam ga se kao nadarena predavača s izraženom metodičkom intuicijom. Njegova su predavanja bila tečna i jasna, zorna i dinamična, poučna i zanimljiva – reklo bi se – pravi metodički ogleđi. Često se u studentskim razgovorima znalo čuti kako se sve može naučiti na njegovim predavanjima, a te riječi najveći su kompliment što ga učenik može dati svojem učitelju. Pa i studentu najneugodnija obveza – ispit, kod profesora Mardešića je prolazila u opuštenom i smirenom ozračju. Osnovni pedagoški aksiom provjere znanja, ne tražiti ono što student ne zna, već vidjeti što stu-

dent zna, on je poštivao u punoj mjeri. Htio je otkriti kako student osjeća matematiku, što je osobito bitno za budućeg učitelja. Sjećam se kako je nekog P.-a srušio na ispitu iz Matematičke analize uz napomenu studentima koji su pratili ispit da ne može zamisliti tog čovjeka kao nastavnika. A taj P. došao je na ispit potpuno nespreman s idejom da se provuče, da položi ispit pod svaku cijenu. Entuzijazam učitelja nikada nije napuštao dr. Mardešića, pa su brojni matematičari upravo njegovi diplomanti, poslijediplomanti i doktorandi.

Životna je priča profesora Sibe Mardešića jedna od onih koje se doimlju poput zanimljiva romana što ga je ispisao majstor dobre priče.

I po majci i po ocu on je Dalmatinac. Majka Anka Karaman bila je iz splitske trgovačke obitelji, a otac Pavao bio je iz Komiže na otoku Visu. Mardešiće se u tamošnjim knjigama spominje još od 1539. godine. Ribarili su i uzgajali vinovu lozu. Zanimljivo je da je profesorov djed, Sibe, bio svjetioničar na jadranskim otocima. Otac je pak diplomirao na poznatom Tehničkom fakultetu u Beču te se potom bavio pomorskim inženjerstvom. Razdoblje od 1923. do 1929. g. obitelj je provela u Hamburgu i tamo je, u predgrađu Bergedorf, 20. lipnja 1927. g. rođen Sibe Mardešić.

Godine 1929. obitelj seli u Čile. Pavao Mardešić zaposlio se u jednoj tvornici salitre nedaleko Antofagaste. No zbog svjetske krize već se 1930. g. vraćaju u Split. Tu Sibe Mardešić završava pučku (polazio ju je najprije na Lučcu, a zatim u Varošu) i srednju školu. Za vrijeme Drugog svjetskog rata nije polazio redovitu nastavu već je krajem školske godine polagao privatne ispite. Na novinarsko pitanje u jednom intervjuu, je li se već u pučkoj školi isticao u matematici, profesor kaže kako u tom smislu nije bio ništa posebno.

Krajem Drugog svjetskog rata Sibe Mardešić odlazi na služenje vojnog roka u tadašnju jugoslavensku vojsku i služi u Meteorološkoj službi mornarice. Tu je susreo Berislava Makjanića, studenta matematike, kasnije našeg poznatog meteorologa, koji ga uvodi u fascinantni svijet matematike. I premda je očeva želja bila da njegov sin postane inženjer, sinovljeva je odluka bila drukčija – postao je matematičar. Kakav izbor! Tko zna kojim bi se putem kretao život inženjera Sibe Mardešića?

kao učenik tadašnje niže gimnazije 1938. g.

U mornarici 1946. g.

Odmah nakon diplomiranja 1950. Sibe Mardešić postaje asistent prof. dr. Željku Markoviću na Matematičkom odjelu PMF-a u Zagrebu. Ta je činjenica bila presudna u njegovoj karijeri. Naime, prof. Marković je svoje mlade godine proveo u Parizu i bio je zadivljen radovima Henrija Poincaréa, jednog od tvoraca moderne topologije. Matematičku usmjerenost prof. Mardešića potaknula su i predavanja iz Teorije skupova prof. dr. Đure Kurepe.

Tijekom rada na doktorskoj disertaciji Sibe Mardešić je pisao čuvenom američkom matematičaru Solomonu Lefschetzu koji mu je savjetovao da dođe na *Institute for Advanced Study* u Princetonu. S pismima preporuke Borsuka, Eilenberga i Kuratowskog dospio je na spomenuti Institut gdje je boravio dvije akademske godine 1957./58. i 1958./59. U Princetonu prati predavanja matematičkih velikana R. H. Foksa, J. Milnora, J. Moorea, N. Steenroda i G. Whiteheada i, kao što sam kaže, tu je *postao topolog*.

obljetnice

1958. g. ispred Instituta u Princetonu

Sibe Mardešić je doktorirao na Zagrebačkom sveučilištu 1957. godine, a disertaciju pod naslovom *Homološka svojstva nekih funkcionalnih prostora*, iz područja algebarske topologije, izradio je pod mentorstvom dr. Željka Markovića. Slijedi sjajna znanstvena karijera dostojna velikih suvremenih svjetskih matematičara. Prof. Mardešić je objavio 144 znanstvena i 38 stručnih radova te 4 knjige. Napisao je gotovo 500 referata za međunarodne referentne časopise te imao 318 nastupa na konferencijama i sveučilištima u 26 zemalja. Znanstveni radovi profesora Mardešić vrhunske su razine, a najistaknutiji su mu radovi iz područja teorije dimenzija, teorije homologije i teorije oblika. Tu se ističe *Faktorizacijski teorem* često nazvan **Mardešićev faktorizacijski teorem**.

Profesor Mardešić je bio gostujući predavač na čitavom nizu sveučilišta: u Seattleu (1965./66. i 1987.), Heidelbergu (1971./72.), Pittsburghu (1972./73.), na *University of Utah* u Salt Lake Cityju te na *University of Kentucky* u Lexingtonu

(1977./78.). Boravio je dulje od mjesec dana i držao predavanja na sveučilištima u L'Aquili (1979.), Tsukubi (1981.), Perugi (1985. i 1990.), Oklahomi (1987.), Milanu (1993.).

Djelovanje prof. Mardešića na Zagrebačkom je sveučilištu vrlo zapaženo i plodno. Na dodiplomskom studiju Matematičkog odjela PMF-a u Zagrebu predavao je Matematičku analizu i Topologiju, a na poslijediplomskom studiju osmislio je čak 13 kolegija, uglavnom iz raznih grana topologije. Bio je voditelj poslijediplomskog studija za matematiku. Godine 1961. s dr. Pavlom Papićem osnovao je *topološki seminar* čime je nastala svojevrсна *Zagrebačka topološka škola* iz koje su proizašli mnogi znanstvenici od kojih se većina afirmirala i u predavanjima na Zagrebačkom sveučilištu.

Prof. Mardešić je bio pročelnik Matematičkog odjela (1961./62.), prodekan PMF-a (1964./65.), predsjednik savjeta PMF-a (1966./67.), dekan PMF-a

U razgovoru s ruskim matematičarom P. S. Aleksandrovim, jednim od vodećih topologa 20. stoljeća

Prof. Mardešić sa suprugom Verom, 10. rujna 2007.

(1974./75. i 1975./76.), dekan Matematičkog odjela (1983./84.), voditelj sveučilišnog poslijediplomskog studija za matematiku (1960.–1971.). Bio je glavni i odgovorni urednik časopisa *Glasnik matematički* (1963.–1976.) te član uredništva međunarodnog časopisa *Topology and its Applications*. Član je i uredništva časopisa *Mediterranean Journal of Mathematics*.

Od 1971. do 1974. bio je predsjednik Društva matematičara, fizičara i astronoma Hrvatske (iz koje je osamostaljenjem nastalo Hrvatsko matematičko društvo).

Izvanredni je član JAZU (sada HAZU) od 1975., a 1988. izabran je za redovnog člana. Godine 1990. izabran je za člana *Academia Europaea*. Član je Američkog matematičkog društva od 1958., a od 1992. njegov je član *emeritus*. Od 2003. godine dopisni je član *Slovenske akademije znanosti*.

Za svoj vrijedan i plodonosan rad prof. dr. Sibe Mardešić dobio je brojna priznanja od kojih izdvojamo Republičku nagradu za znanstveni rad "Ruđer Bošković" (1965.), Orden rada sa Zlatnim vijencem (1975.), Nagradu grada Zagreba (1978.) i Republičku nagradu za životno djelo (1990.).

No ova priča o profesoru Sibi Mardešiću ne bi bila potpuna kada bismo propustili spomenuti njegove najbliže. Prije svega suprugu mr. sc. Veru Mar-

dešić, također matematičarku za koju profesor nikad ne zaboravi istaknuti kako ga je s puno razumijevanja podržavala u njegovu radu i koja ga je pratila na njegovim brojnim matematičkim putovanjima. Sin Pavao također je matematičar. Doktorirao je na Sveučilištu Bourgogne u Dijonu u Francuskoj, gdje i sada boravi. Područje njegova znanstvenog djelovanja su dinamički sustavi. Kći Milica doktorirala je na lingvistici u Zagrebu. Profesor ima petoro unučadi.

U već spomenutom razgovoru na pitanje novinara, kako to da se uspio oduprijeti brojnim ponudama i izazovima trajnog ostanka na nekom od svjetskih sveučilišta, profesor Mardešić kaže da o takvoj mogućnosti nikad nije ozbiljno razmišljao. I zaista, čitava je njegova znanstvena karijera neodvojivo vezana uz Matematički odjel PMF-a u Zagrebu čijem je razvitku i afirmaciji dao neprocjenjiv doprinos i na kojem je 1991. godine dočekao zasluženu mirovinu.

Profesor dr. Sibe Mardešić bio je i jest velik znanstveni i ljudski autoritet.

